

W- 94

Uczenie się na błędach - czyli o kulturze błędu
w szkole

MODUŁ III

BUDOWANIE SZKOLNEJ KULTURY BŁĘDU

Oprac. Iwona Puciłowska

Rok szkolny 2023/2024

MODUŁ III

BUDOWANIE SZKOLNEJ KULTURY BŁĘDU

1. Szkolna kultura błędu w świetle badań pedagogicznych.
2. Warunki budowania szkolnej kultury błędu.
3. Błędy a środowisko uczenia się.
4. Warunki budowania szkolnej kultury błędu.

BŁĄD JEST OKAZJĄ DO NAUKI

- *„Błąd jest zawsze okazją do nauki, miejmy w sobie **luz** i **otwartość na to, żeby się pojawił**. A gdy już jest – nie chodzi o to, by się na nim zawieszać, by go rozpamiętywać i winić się za jego popełnienie.*
- *W atmosferze łagodności (zarówno, gdy jest to błąd nasz, nauczycielski, jak i uczniowski) można się nad nim pochylić i zobaczyć, co ważnego możemy się z niego nauczyć i jakie wnioski wyciągamy na przyszłość.”*

Natalia Boszczyk, Jak wyjść z kultury błędu

<https://szkoladobrejrelacji.pl/jak-wyjsc-ze-szkolnej-kultury-bledu/> 18.03.2023 r.

„Gdy się uczmy błędy są dopuszczalne, a wręcz pożądane” (Danuta Sterna)

są elementem procesu uczenia,

wskazują na konkretną trudność, która towarzyszy uczeniu,

są źródłem informacji dla ucznia i nauczyciela,

służą wyjaśnianiu mechanizmów, które doprowadziły do niego,

dają świadectwo postępu w uczeniu

D. Sterna,
<https://www.edunews.pl/badania-i-debaty/opinie/4466-blad-mile-widziany>, 02.10.2023 r.

Co należy „mówić do swoich błędów”?

- „fajnie, że jesteś”
- „ciekawe, co mi przynosisz”
- „o! jest okazja do nauki i rozwoju”,
- „na razie robię błędy, ale nabiorę wprawę”,
- „zobaczę, jak robią to inni; może czegoś nauczę się od nich”,
- „co mogę zrobić inaczej?”
- „nie jest istotne, że popełniłem błąd. Istotne jest to, jakie wyciągam wnioski i czego mogę się z niego nauczyć?”

Natalia Boszczyk, Jak wyjść z kultury błędu

<https://szkoladobrejrelacji.pl/jak-wyjsc-ze-szkolnej-kultury-bledu/> 18.03.2023 r.

BUDOWANIE SZKOLNEJ KULTURY BŁĘDU w świetle badań pedagogicznych

W oparciu o badanie ankietowe przeprowadzone wśród studentów studiów pedagogicznych poszukiwano odpowiedzi na następujące pytanie:

Jaką rolę odgrywa szkoła w tworzeniu warunków do budowania kultury błędu?

Agnieszka Domagała-Kręcioch, Refleksje wokół szkolnej kultury błędu, s.102-107
https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_25312_2083-2923_15_2019_05adk

ROLA SZKOŁY w budowaniu szkolnej kultury błędu w świetle badań

„Poprzez konstruktywne podejście do błędów, czy formułowanie i przestrzeganie **zasad sprzyjających uczeniu się na i z błędów**, szkoła odgrywa zasadniczą rolę w budowaniu kultury przyjaznej osobom w niej funkcjonującym.”

W szkołach, które stanowiły środowisko uczenia się badanych, były najczęściej stosowane następujące zasady:

- kto popełnia błędy, powinien ponieść konsekwencje (76,5%);
- błędy/niepowodzenia są tak samo ważne jak osiągnięcie sukcesów (64,7%);
- każdy ma prawo do popełniania błędów (58,8%);
- dobry uczeń nie popełnia błędów (47,1%);
- jeśli chcesz mieć dobre stopnie, rób to, czego oczekuje nauczyciel (47,1%);
- nauczyciel nigdy się nie myli (41,2%);
- sprytny jest ten, kto nie da się przyłapać na popełnianiu błędów (29,4%)

KONKLUZJA

Agnieszka Domagała-Kręciach, Refleksje wokół szkolnej kultury błędu, s.102-107
https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_25312_2083-2923_15_2019_05adk

BUDOWANIE SZKOLNEJ KULTURY BŁĘDU w świetle badań pedagogicznych

Sporządzony zestaw zasad pokazuje, że:

z jednej strony pojawia się w przestrzeni szkoły **zgoda na traktowanie błędów jako ważnych składowych osiągnięć** – „są tak samo ważne jak sukcesy” i „każdy ma prawo do ich popełniania”.

z drugiej strony wyraźnie zaznaczona jest **tendencja do unikania błędów, gdyż za nie grożą konsekwencje, i sprytny jest ten, kto ich nie popełnia.**

Agnieszka Domagała-Kręcioch, Refleksje wokół szkolnej kultury błędu, s.102-107
https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_25312_2083-2923_15_2019_05adk

WARUNKI budowania szkolnej kultury błędu

- 1) **uwaga** w dostrzeganiu błędów, bez której trudno kształtować umiejętności uczenia się na błędach;
- 2) **zgoda (otwartość)** na popełnianie błędów, stwarzanie warunków zaspokajających **potrzebę bezpieczeństwa** zarówno w przypadku uczniów, jak i nauczycieli, bowiem – jak zauważa K. Polak – *„brak zaspokojonej potrzeby bezpieczeństwa w przestrzeni szkolnej wymusza nastawienie na ciągłą obronę siebie i swoich potrzeb, co zabiera niepotrzebnie energię, uwagę i czas”*

Agnieszka Domagała-Kręcioch, Refleksje wokół szkolnej kultury błędu, s. 100
https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_25312_2083-2923_15_2019_05adk

WARUNKI budowania szkolnej kultury błędu

3) wykorzystywanie popełnianych błędów do budowania wiedzy negatywnej będącej rodzajem metapoznania, dzięki któremu, na podstawie uprzednio popełnionych błędów, jednostka wie, jak postąpić (czego nie robić) w przyszłości. Sposób zarządzania negatywną wiedzą wpływa na skuteczność jednostek i grup społecznych.

4) branie odpowiedzialności za własne działanie. Chodzi tutaj naturalnie zarówno o odpowiedzialność nauczyciela, jak i czynienie współodpowiedzialnym za podejmowane lub niepodejmowane działania samego ucznia.

W nowoczesnym procesie uczenia się sytuacje edukacyjne powinny stanowić źródło doświadczeń, dzięki którym poznawanie świata staje się ciekawe i warte uwagi, niezależnie od, a może właśnie dzięki popełnianym błędom;

Agnieszka Domagała-Kręcioch, Refleksje wokół szkolnej kultury błędu, s.100
https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_25312_2083-2923_15_2019_05adk

WARUNKI budowania szkolnej kultury błędu

5) **posiadanie** odpowiednich **kompetencji**, dzięki którym człowiek przygotowany jest do uczenia się na własnych i cudzych błędach (np. **otwartość, poczucie własnej wartości, radzenie sobie w sytuacjach nowych, radzenie sobie z własnymi emocjami**);

6) **współpraca** rodziców, uczniów, nauczycieli. W związku z tym, że edukacja współczesnego człowieka nie rozpoczyna się dopiero w szkole i w szkole też się nie kończy, bardzo ważna jest współpraca tych podmiotów, które najmocniej zaangażowane są w rozwój jednostki.

Agnieszka Domagała-Kręcioch, Refleksje wokół szkolnej kultury błędu, s.100
https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_25312_2083-2923_15_2019_05adk

BŁĘDY a ŚRODOWISKO UCZENIA SIĘ

1. „W **sprzyjającym i inspirującym środowisku** uczeń może eksperymentować (odkrywać czy ma rację, czy się myli) z omawianym materiałem i swoim o nim myśleniu.
2. W **bezpiecznym** dla ucznia (i nauczyciela) **środowisku** błędy są cenne, ponieważ w znacznym stopniu na nich właśnie się uczymy.
3. Cenna jest także **informacja zwrotna** na temat tych błędów, lub podążania w złym kierunku, albo w kierunku właściwym, ale niewystarczająco sprawnie.”

J. Hattie, Widoczne uczenie się dla nauczycieli. Jak maksymalizować siłę oddziaływania na uczenie się, Biblioteka szkoły uczącej się, CEO, Warszawa 2003 r., str.42

OPTYMALNA atmosfera w klasie do UCZENIA SIĘ NA BŁĘDACH

TO ATMOSFERA **PEŁNA ZAUFANIA**, w której:

- błędy są postrzegane pozytywnie;
- popełnianie błędów nie stanowi problemu ponieważ błędy są esencją uczenia się;
- uczniowie chętnie i często zadają pytania, wyrażają wątpliwości;
- zaangażowanie jest czymś normalnym;
- uczniowie mogą zyskać opinię skutecznie uczących się;

„ W takiej atmosferze można łatwo zauważyć, że proces uczenia się rzadko rumie się liniowo, że wymaga decyzji i wysiłku oraz, że obejmuje wiele wzlotów i upadków związanych z tym, co wiemy a czego nie wiemy, a także wiąże się z zyskiwaniem pewności, że możemy zdobyć wiedzę. ”

J. Hattie, Widoczne uczenie się dla nauczycieli. Jak maksymalizować siłę oddziaływania na uczenie się, Biblioteka szkoły uczącej się, CEO, Warszawa 2003 r., str.58-59

ZAUFANIE RELACYJNE (za Bryka, Schneider)

„ Pojęcie zaufania relacyjnego dotyczy kontaktów międzyludzkich w przestrzeni społecznej, które występują w społecznościach szkolnych (w klasie i w pokoju nauczycielskim).”

Podstawowe aspekty zaufania relacyjnego:

SZACUNEK –
odnosi się do roli jaką
każdy odgrywa w
procesie uczenia się

KOMPETENCJE –
dotyczą umiejętności
służących osiągnięciu
pożądanych wyników
przez daną osobę

**UZNANIE DLA
INNYCH** - wiążą się
z postrzeganiem tego
jak dana osoba
wychodzi poza
przypisaną jej rolę,
okazując innym troskę

INTEGRALNOŚĆ
– spójność pomiędzy
tym co dana osoba
mówi, a tym co robi

J. Hattie, Widoczne uczenie się dla nauczycieli. Jak maksymalizować siłę oddziaływania na uczenie się, Biblioteka szkoły uczącej się, CEO, Warszawa 2003 r., str. 134

SAMOBADANIE

Jaki wynik uzyskałaby Twoja szkoła na pięcioelementowej „skali zaufania nauczycieli”? **Odpowiedz sobie na poniższe pytania:**

1. Nauczyciele w tej szkole mają zaufanie do siebie nawzajem.
2. W tej szkole można swobodnie rozmawiać z innymi nauczycielami o emocjach, niepokojach i frustracjach.
3. Nauczyciele szanują szczególnie tych ze swojego grona, którzy są liderami w działaniach mających na celu doskonalenie pracy szkoły.
4. Nauczyciele w tej szkole szanują szczególnie tych ze swojego grona, którzy są w swojej dziedzinie ekspertami.
5. Nauczyciele czują się szanowani przez swoich kolegów.

„ Tam gdzie istnieje zaufanie w relacjach zauważany jest profesjonalizm pracy , a błędy są nie tylko tolerowane, co wręcz mile widziane. ”

J. Hattie, Widoczne uczenie się dla nauczycieli. Jak maksymalizować siłę oddziaływania na uczenie się, Biblioteka szkoły uczącej się, CEO, Warszawa 2003 r., str. 134

O trudnej sztuce wybaczenia błędów

- 1. Zaakceptuj, że „Masz prawo popełniać błędy, nikt nie jest doskonały”.** *Rób to, co robisz wystarczająco dobrze – nie dąż do perfekcji tylko do rozwoju. Załóż, że błąd może się pojawić. Pomyśl, jaki i stwórz plan B. Przygotuj strategię na jego rozwiązanie. Brak dawania sobie prawa do błędu potęguje lęk.*
- 2. Błąd mówi o tym, że działasz.** *Nie popełnia błędów, tylko ten, kto nic nie robi.*
- 3. Błąd nie świadczy o Twojej wartości.** *To tylko działanie i zachowanie, które możesz poprawić.*
- 4. Gdy popełnisz błąd, weź go „na klatę”.** *Przyznaj, że on jest i to jest fakt. Zastanów się co go spowodowało?*

Material ma charakter cytatu Autor: Twój psycholog, Błędy – czego możemy się z nich nauczyć?

<https://kanaste.pl/blog/bledy-czego-mozemy-sie-z-nich-nauczyc/>

30.09.2023 r.

O trudnej sztuce wybaczenia błędów

5. Zastanów się, czy możesz go naprawić, znaleźć skuteczne rozwiązanie?
6. Wypisz, co zrobiłeś dobrze.
7. Zapisz, czego się nauczyłeś w wyniku tego błędu, co będzie dla Ciebie cenną lekcją?
8. **Wybacz sobie i idź dalej.** *Nie wracaj pamięcią, daj sobie wsparcie bez obwiniania się, takie jakbyś dał przyjacielowi.*
9. **Bądź wdzięczny za to doświadczenie.** *Pomyśl, co dzięki niemu rozwiniiesz lub w przyszłości zrobisz lepiej?*

Material ma charakter cytatu Autor: Twój psycholog, Błędy – czego możemy się z nich nauczyć?

<https://kanaste.pl/blog/bledy-czego-mozemy-sie-z-nich-nauczyc/>

30.09.2023 r.

Kultura błędu w szkole - przykład

- „Przylapywanie” ucznia na tym, co umie (w przeciwieństwie do tego, czego nie umie), czyli dodawanie „skrzydeł” dzięki pełnej i obiektywnej informacji zwrotnej.
- Dotyczy to każdego ucznia, ale bardzo ważne jest szczególnie dla tych, którym nauka przedmiotu nie przychodzi łatwo.
- Nauczyciel w ten sposób może wspomóc nie tylko ucznia, ale i jego mózg, który w tych sprzyjających warunkach będzie doświadczał pozytywnego stresu (eustresu), który pobudza i mobilizuje do działania.

<https://dziecisawazne.pl/czym-jest-kultura-bledu-i-dlaczego-nie-warto-wytykac-bledow-uczniom-fragment-ksiazki-nowa-szkola/>, 26.09.2023 r.

Kultura błędu w szkole - przykład

- **Zauważanie i docenianie każdego sukcesu oraz wysiłku włożonego w proces.**
- Każdy człowiek, kiedy spotyka się z życzliwością, reaguje pozytywnymi emocjami bez poczucia, że coś mu grozi.
- Towarzystwo uczniowi w procesie jego rozwoju jest drogą do nawiązania dobrych relacji, ale też kształcenia u uczniów poczucia wartości i sprawstwa. Jest to też możliwość docenienia starań ucznia i dostosowania się do jego potrzeb i możliwości.
- **Pracując w ten sposób, uczniowie stopniowo zaczynają traktować oceny jako mniej ważne. Nie odnoszą swoich wyników do postępów innych uczniów, uczą się opierać na swoich mocnych stronach.**

<https://dziecisawazne.pl/czym-jest-kultura-bledu-i-dlaczego-nie-warto-wytykac-bledow-uczniom-fragment-ksiazki-nowa-szkola/>, 26.09.2023 r.